

Vážený pan

Jiří Dienstbier

ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu
Úřad vlády ČR
Nábřeží E. Beneše 4
118 01 Praha 1

V Praze 11. června 2014

Vážený pane ministře,

víme, že nemáte času na zbytek, a proto se omlouvám, že Vás zatěžuji dopisem, ale jak víte, agenda lidských práv je rozsáhlá a leží na srdci nám všem. Vám jako ministrovi a předsedovi Rady vlády pro neziskové organizace, nám jako Českému helsinskému výboru, který se z pozice neziskové organizace snaží od roku 1988 o zvýšení úrovně ochrany lidských práv v naší zemi.

Protože nás některé věci dlouhodobě trápí a nikdo je nikdy dostatečně neřešil, rozhodli jsme se na některé problémy upozornit, protože konečně je tato oblast v rukou někoho, kdo to myslí vážně a ne pouze pro formu. Vidíme několik okruhů, kterým je třeba věnovat pozornost.

Obecně je to otázka nastavení podpory, udržitelnosti financování nestátních neziskových organizací ze strany státu obecně a zejména pak v oblastech, kde je jejich role jednoznačně nezastupitelná a nepřenositelná.

Tragický je pro situaci neziskových organizací stávající stav, kdy přislíbené dotace od státu chodí zásadně opožděně. Má-li projekt běžet od ledna, peníze po léta přicházejí na účet nejdříve v březnu, ale běžně až v květnu daného roku. To vede k nucenému zadlužování neziskových organizací, které tuto situaci řeší braním si překlenovacích úvěrů, dočasným propouštěním zaměstnanců či omezováním služeb. Tento stav je dlouhodobě neudržitelný a vede k postupné likvidaci neziskového sektoru obecně.

Zcela zásadně chybí systémová podpora státu oblasti týkající se ochrany lidských práv obecně, tedy činnostem jako je osvěta, vzdělávání, monitorování a sběr dat ohledně dodržování lidských práv určitých zranitelných skupin obyvatel. Přitom jde o aktivity, ke kterým se Česká republika zavázala řadou mezinárodních úmluv. Není státem systematicky podporována a financována ani oblast poskytování bezplatného právního poradenství či právní pomoci při porušení či ohrožení základních lidských práv různých specificky ohrožených a zranitelných skupin jako jsou osoby ve výkonu trestu a vazby, bezdomovci či předlužené osoby, osoby v hmotné nouzi či rodiny na okraji chudoby, senioři v pobytových zařízeních sociálních služeb, sexuálně zneužívané či týrané děti, psychiatrickí pacienti v psychiatrických léčebnách, zdravotně postižené osoby, zaměstnanci, kteří jsou diskriminováni na pracovišti či vedou spor se zaměstnavatelem apod.

Jednotlivé resorty podporují různé aktivity směrem k těmto skupinám nesystematicky, nekoordinovaně a často se stává, že některá skupina či potřebná aktivita zcela vypadne jen proto, že v daný rok na resortu chybí finance nebo není osoba, která by dotační titul posléze administrovala nebo prostě daná skupina nemá obecně dostatek zastání/lobby u vedení resortu. Častým jevem je skutečnost, že se resorty spoléhají na to, že se o danou skupinu postará někdo jiný a výsledkem je, že jako cílová skupina se neobjeví nikde. Pokud neexistuje určitá průřezová strategie (což je problém oblasti lidských práv), pak se toto opět negativně promítá do nastavení dotační politiky státu.

Na řadu problémů při nastavení dotační politiky poukazuje jeden z mála materiálů k tomuto tématu s názvem „Posouzení systému udělování dotací nestátním neziskovým organizacím“, který vzala vláda na vědomí svým usnesením ze dne 26. března 2008 č. 291.

Bylo by proto potřebné uvážit, jak např. formou posílené koordinace ze strany Vašeho ministerstva při nastavování a posléze při vyhodnocování realizace státní dotační politiky obecně a dále pak jednotlivých priorit samotnými resorty, zajistit cílenější naplnění daných státních priorit (včetně oblasti ochrany lidských práv), a tím i efektivnějšího využívání státních financí. Nutné je také posílit podporu ze strany státu na zajištění dostatečných kapacit na straně neziskových organizací, včetně jejich profesionalizace.

S tímto souvisí i problematický způsob stanovování priorit vlády promítající se do nastavení státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím a posléze jeho konkrétní naplnění dotačními programy, které jsou v kompetenci jednotlivých ministerstev.

Každoročně již od roku 2000 vláda na návrh předsedy Rady vlády pro nestátní neziskové organizace schvaluje materiál „Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím“, jehož účelem je vymezit prostor státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím a jeho konkrétní naplnění dotačními programy, které jsou v kompetenci jednotlivých ministerstev. Toto rozhodnutí vlády současně dává nestátním neziskovým organizacím komplexní základní informaci, s jakými dotačními programy státu jako celku mohou v následujícím roce počítat, a tedy slouží i jako podklad pro jejich plánování.

Až do roku 2007 byla mezi prioritami vlády vždy oblast ochrany lidských práv, která výše uvedené cílové skupiny a potřebné aktivity pokrývala napříč. Je až zarážející, že tato oblast zcela vypadla z podpory státu. Nyní je v prioritách zmíněna např. ochrana spotřebitele, romské menšiny, ale například skupina cizinci zcela vypadla. Zato přibyla priorita „rizikové chování“ a boj s korupcí. V uplynulých dvou letech proběhl již úspěšně boj o zařazení tématu „rovnost žen a mužů“ mezi vládní priority. Tato oblast podobně jako oblast lidských práv ač byla ve vládním programu, nebyla rovněž mezi prioritami a současně se nenašel resort, který by aktivity dotačně podpořil. K zařazení tohoto tématu mezi dotační priority přispěla Mgr. Lucie Rybová, která v té době ještě pracovala na Ministerstvu práce a sociálních věcí, které mělo v gesci materiál i Radu vlády pro neziskové organizace. Bohužel zařadit oblast lidských práv mezi priority nebyla vůle na straně Úřadu vlády.

Za tohoto stavu neziskové organizace, které se věnují výhradně oblasti lidských práv jako je např. Český helsinský výbor (mimochodem těchto organizací je méně než prstů na jedné ruce), musejí z důvodu absence vhodných dotačních programů a titulů, na sebe nabírat mnohé činnosti související s vlastní agendou lidských práv jen okrajově, což jim ubírá síly a často odvádí od smyslu poslání spočívající v tzv. watch dog aktivitách.

Pohybují se pak v bludném kruhu, kdy nemají kapacity pomoci všem jednotlivcům, kteří se na ně obracejí v souvislosti s porušováním jejich práv a současně nedostanou finance na vypracovávání a posléze na prosazování návrhů systémových řešení problémů dotýkajících se porušování lidských práv ohrožených skupin obyvatelstva, což by byla mnohem účinnější cesta. Místo toho obcházejí jak agenti s teplou vodou potencionální dárce a řeší jak potřebné aktivity napasovat na vypsaná témata v rámci vyhlášených grantových či dotačních řízení.

Konec konců i sám Úřad vlády ČR, pod který je ministerstvo pro lidská práva začleněno, řadu let podporuje jenom aktivity sdružení osob se zdravotním postižením, ale nikoliv obecně zaměřené lidsko-právní projekty.

V situaci, kdy v České republice stále stagnuje firemní dárcovství a kdy jsou podporovány bohatými firmami raději fotbalové kluby než shora zmíněné skupiny obyvatel, (nejmenší fotbalový klub má rozpočet 30 miliónů což nemá ani tzv. velká nezisková organizace), lidskoprávní organizace či neziskové organizace poskytující chráněné či tranzitní bydlení či jiné služby skupinám na okraji společnosti jen velmi těžko přežívají, dostávají se do dluhů kvůli povinnému kofinancování všech svých projektů, pozdním platbám od státu a současně řady potřebných lidí, kteří se na ně obracejí se žádostí o pomoc nebo obhajobu jejich základních lidských práv rostou každoročně geometrickou řadou.

O tom, že problém s financováním určitých typů aktivit vnímá řada neziskových organizací v České republice svědčí mimo jiné i aktuální výzkum (spíše anketa) mezi organizacemi sdruženými v České ženské lobby.

Je nám jasné, že mnoho těchto těžkostí neziskového sektoru znáte, přesto jsme měli za důležité Vám je připomenout. Jednak proto, že jste ministr pro lidská práva a předseda Rady vlády pro nestátní neziskové organizace, který má z této pozice větší možnost řadu těchto problémů vyřešit a také, že projevujete o tyto věci upřímný zájem.

Víme, že nepůjde všechno řešit hned, ale i malý posun k lepšímu by pro tyto organizace a jejich klienty znamenal velkou pomoc a ulehčení.

Přejeme Vám všechno dobré a srdečně zdravíme.

Táňa Fischerová

předsedkyně Českého helsinského výboru

Na vědomí:

Vážený pan

Bohuslav Sobotka

předseda vlády České republiky
Nábřeží Edvarda Beneše 4/128
Praha 1 – Malá Strana

Český helsinský výbor
Štefánikova 216/21
150 00 Praha 5
IČO: 00539708